

ΤΑΣΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

**Η ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΟΥ ΓΕΝΕΣΙΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ
ΣΤΗΝ ΑΙΓΑΝΗ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ
(1888)**

**Ανάτυπο από τον
65ο τόμο του "ΘΕΣΣΑΛΙΚΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ"
Λάρισα 2014**

Η θαυματουργή εικόνα της
Παναγίας της Αιγανιώτισσας

Η ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΟΥ ΓΕΝΕΣΙΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΤΗΝ ΑΙΓΑΝΗ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ (1888)

Στις 3 Σεπτεμβρίου 1881 η Αιγάνη απελευθερώθηκε από τον οθωμανικό ζυγό και αποτέλεσε οικισμό του Δήμου Ολύμπου με έδρα τη Ραψάνη. Κατά την απογραφή του 1881 ο πληθυσμός της ήταν 223 κάτοικοι: 109 άνδρες και 114 γυναίκες. Στο μοναστήρι του Γενεσίου της Θεοτόκου καταγράφηκαν τρεις μοναχοί.

Στον Κώδικα της Επισκοπής του Πλαταμώνος, τον οποίο έγραψε ο επίσκοπος Αμβρόσιος Κασσάρας (1877-1900), ως ιερέας της Αιγάνης αναφέρεται ο παπα-Νικόλαος Δημητρίου, πρόγονος της οικογένειας Παπανικολάου. Στις 19 Ιουλίου 1888 ο επίσκοπος αναφέρει ως εφημέριο της Αιγάνης τον παπα-Ζήση. Τούτο σημαίνει ότι ο παπα-Ζήσης (παπα-Θεοχάρης) ήταν ήδη ιερέας σε κάποιον άλλο οικισμό της Επισκοπής του και τον μετέθεσε στην Αιγάνη. Ακόμη δε κατά την σύνταξη του εκλογικού καταλόγου του έτους 1882 δεν είναι εγγεγραμμένη οικογένεια στην Αιγάνη με το επώνυμο Ζήσης ή Καραζήσης ή Παπαθεοχάρης διότι, προφανώς, δεν ζούσε στην Αιγάνη.

Από χρόνο σε χρόνο ο πληθυσμός της Αιγάνης αυξάνεται, καθώς εγκαθίστανται νέες οικογένειες και ο ναός της Παναγίας είναι πολύ μικρός για να καλύψει τις ανάγκες του οικισμού.

Στις 5 Αυγούστου 1888 δίδεται από τον επίσκοπο η άδεια στους ιερείς για την κατεδάφιση του παλαιού ναού της Αιγάνης και για την ανέγερση νέου και στις 24 Σεπτεμβρίου 1888 χορηγείται από τον επίσκοπο άδεια περιοδείας για την συλλογή εράνων υπέρ της ανέγερσης της εκκλησίας της Αιγάνης. Συνήθης πρακτική ήταν να χορηγεί ο επίσκοπος άδεια στους ιερείς για να περιοδεύουν στη γύρω περιοχή με σκοπό την συγκέντρωση χρημάτων. Σύμφωνα με την παράδοση, ο παπα-Θεοχάρης έφθασε μέχρι την Πελοπόννησο συγκεντρώνοντας χρήματα.

Στις 4 Οκτωβρίου 1888, ημέρα Τρίτη, συντάσσεται και υπογράφεται το συμφωνητικό, το οποίο παρουσιάζω στο παρόν άρθρο μου. Το εργολαβικό αυτό συμφωνητικό συντάχθηκε στο Ειρηνοδικείο του Ολύμπου (Ραψάνη) και αναφέρεται στην κατασκευή του ενοριακού ναού του χωριού μας, ο οποίος τιμάται στη Γέννηση της Θεοτόκου (Γενέσιον της Θεοτόκου). Είναι γνωστό ότι ο ναός αυτός προϋπήρχε και αποτελούσε το καθολικό ομώνυμου μοναστηριού, από τα τέλη του 17ου αιώνα περίπου. Από το έτος 1758, οπότε το χωριό μας πουλήθηκε στην Μονή της Παναγίας Ολυμπιώτισσας της Ελασσόνας, και μέχρι το 1860 αποτελούσε μετόχι της εν λόγω μονής.

1. Ευχαριστώ τον κ. Νίκο Παπαθεοδώρου για τις πληροφορίες που μου έδωσε, για την Αιγάνη, από τον κώδικα της Επισκοπής του Πλαταμώνος.

Όπως μας πληροφορεί το συμφωνητικό, την εργολαβία ανέλαβαν οι πρωτομάστορες Αθανάσιος Δημητρίου Νίκου, καταγόμενος από τον οικισμό Μπεζιάνη της επαρχίας Κολώνιας της Βόρειας Ηπείρου του οθωμανικού κράτους, και Ζήσης Κυριάκος, κάτοικος του Λιτοχώρου της επαρχίας Κατερίνης του οθωμανικού κράτους. Το εκκλησιαστικό συμβούλιο της Αιγάνης αντιπροσώπευσε ο παπα-Θεοχάρης Ζήσης.

Η ανάληψη του έργου από τους δύο μαστόρες έγινε με τους παρακάτω όρους και συμφωνίες:

Εικ. 1. ΑΙΓΑΝΗ: Ο σημερινός ναός του Γενεσίου της Παναγίας.

Η εκκλησία πρέπει να έχει τις εξής διαστάσεις: μήκος 25 πήχεις, δηλαδή 18,75 μ., πλάτος 15 πήχεις, δηλαδή 11,25 μ., και ύψος 8 πήχεις, δηλαδή 6 μ., απο την επιφάνεια της γης μέχρι την στέγη. Το σχέδιο της εκκλησίας πρέπει να είναι όμοιο με το σχέδιο της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου του Λασποχωρίου (Ομολίου), με την υποχρέωση να κατασκευάσουν μεσότοιχο για τον γυναικωνίτη, παρόλο που η εκκλησία του Αγίου Αθανασίου δεν διέθετε τέτοιο, και ακόμη να στρώσουν την εκκλησία με εγχώριες πλάκες.

Στην ανεγειρόμενη εκκλησία πρέπει να παραμείνει το παλαιό σκαλιστό τέμπλο, προφανώς για λόγους οικονομίας. Στην περίπτωση που αυτό δεν επαρκέσει θα το επεκτείνουν με σανίδια μέχρι τον τοίχο, χωρίς να κατασκευάσουν σκαλίσματα, όπως έχει δηλαδή μέχρι σήμερα, για να μην επιβαρυνθεί ο προϋπολογισμός του έργου. Το σκαλιστό τέμπλο, με τις εικόνες και την κρύπτη που υπάρχει κάτω από το χώρο του Αγίου Βήματος, είναι ό,τι απέμεινε από το καθολικό του μοναστηριού. Στην κρύπτη υπάρχουν αρκετά αντικείμενα που χρησιμοποιούσαν οι μοναχοί καθώς και μεγάλα τεμάχια τοιχογραφιών.

Ο παπα-Θεοχάρης Ζήσης υπόσχεται να προμηθεύσει στους μαστόρους τα υλικά που χρειάζονται και πλάκες μαλτέζικες [από την νήσο Μάλτα (:)] για το πεζούλι μπροστά στα Βημόθυρα. Επιπλέον αναλαμβάνει τις εξής υποχρεώσεις:

α) Να χορηγεί στους μαστόρους την τροφή τους κατά τις εργάσιμες ημέρες και εορτές ήτοι: μισή οκά (641 γραμμάρια) καλαμπόκι, μισή οκά σιτάρι στον καθένα χωριστά και κάθε μέρα το φαγητό τους, καθώς και το τσίπουρό τους, προσφερόμενο ως τονωτικό, κατά τα διαλείμματά τους.

β) Να πληρώσει στους εργολάβους εκατόν σαράντα χρυσές οθωμανικές λίρες, οι οποίες αντιστοιχούσαν σε 3.780 δραχμές, πληρωτέες σε τέσσερες δόσεις.

Σύμφωνα με μαρτυρία του Θεοχάρη Καραζήση, εγγονού του παπα-Θεοχάρη, που είναι καταχωρισμένη στις 15.9.1932, σε ένα παλαιό Μηναίο της εκκλησίας, τα εγκαίνια της εκκλησίας της Παναγίας τελέστηκαν στις 8 Σεπτεμβρίου 1889, ημέρα εορτής του Γενεσίου της Παναγίας από τον επίσκοπο του Πλαταμώνος Αμβρόσιο. Ακολούθησε πανηγύρι, με πολλούς προσκυνητές και πανηγυριστές από τα γύρω χωριά.

Το πετρόκτιστο καμπαναριό είναι μεταγενέστερο έργο και δεν υπάρχουν μαρτυρίες για τον χρόνο κατασκευής του.

Το έτος 1983 ο παπα-Αντώνης Ζαφείρης ανακαίνισε τον ναό, επεξέτεινε τον γυναικωνίτη προς τα δυτικά και το έτος 1986 αντικατέστησε την ετοιμόρροπη ξύλινη στέγη, τις ξύλινες κολόνες καθώς και το επικίνδυνο καμπαναριό κατεδαφίστηκε και οικοδομήθηκε εκ νέου.

Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΥ²

Ἀριθ. 175 Ἀριθ. ἑκατοστός ἑβδομηκοστός πέμπτος
1888

Ἐργολαβικόν δραχμ. 3.780

Ἐν Ραψάνῃ καί ἐν τῷ Εἰρηνοδικειακῷ καταστήματι, οἰκία κληρονόμων Φώτῃ Χρυσοχόου, ἔνθα καί συμβολαιογραφῷ, σήμερον τήν τετάρτην (4) Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ ὀγδόου 1888, ἡμέραν Τρίτην, ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ Συμβολαιογραφοῦντος Εἰρηνοδίκου Ὀλύμπου Σιλβέστρου Σιλβεστρίδου, ἐδρεύοντος ἐνταῦθα, ἐπὶ παρουσία καί τῶν προσυπογεγραμμένων δύο μαρτύρων, πολιτῶν Ἑλλήνων, ἐνηλίκων, γνωστῶν μοι καί μὴ ἐξαίρετέων ὑπὸ τοῦ νόμου ἥτοι τῶν Κυριῶν Νικολάου Βαλάση κτηματίου, καί Δημητρίου Ψαλτήρα καφεπώλου, κατοίκων ἀμφοτέρων ἐνταῦθα, ἐνεφανίσθησαν αὐτοπροσώπως οἱ ἐπίσης γνωστοί μοι καί ἄσχετοι συγγενεῖας ἐμοί τε καί τοῖς μάρτυσιν, ἀφ' ἐνός ὁ Παππαθεοχάρης Ζήσης, ἱερεὺς, κάτοικος Αἰγάνης καί ἀφ' ἑτέρου οἱ Ἀθανάσιος Δημητρίου Νίκου, τέκτων, κάτοικος τοῦ χωρίου Μπέξιανη τῆς ἐπαρχίας Κολώνης τοῦ Ὀθωμανικοῦ καί Ζήσης Κυριάκος, τέκτων, κάτοικος Λιτοχώρου τῆς ἐπαρχίας Κατερίνης τοῦ Ὀθωμανικοῦ καί αἰτήσαντο ἐκ συμφώνου τήν σύνταξιν τοῦ παρόντος δι' οὗ συνεβάλλοντο ὡς ἀκολουθῶς:

Οἱ δύο δεῦτεροι, Ἀθανάσιος Δημ. Νίκου καί Ζήσης Κυριάκος, ἀναλαμβάνουσι τήν οἰκοδόμησιν καί ἀνέγερσιν τῆς ἐν Αἰγάνῃ Ἐκκλησίας «ἡ Γέννησις τῆς Θεοτόκου» ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ὅρους καί συμφωνίας μετὰ τοῦ πρώτου Παππαθεοχάρη Ζήση, 1) Τῆς

2. Ευχαριστώ τον κ. Δημήτρη Μάραμπα για το φωτοαντίγραφο του συμφωνητικού.

Εικ. 2. Αεροφωτογραφία της Αργάνης (1960).

άνεγερθησομένης ταύτης ἐκκλησίας δέον νά ἦτο μέν μήκος, πήχεων³ εἴκοσι πέντε (25), τό πλάτος πήχεων δέκα πέντε (15) καί τό ὕψος πήχεων ὀκτώ ἀπό τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς μέχρι τῆς στέγης. 2) Τά σχέδια τῆς ἐκκλησίας ταύτης δέον νά ὦσιν ὅμοια τῆς ἐν Λασποχωρίῳ⁴ Ἐκκλησίας «ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος». 3) Οἱ ῥηθέντες τέκτονες Ἀθανάσιος Δημ. Νίκου καί Ζήσης Κυριάκος ὀφείλουσι καί ὑπόσχονται νά κτήσωσι τά θεμέλια καί τοὺς τέσσαρας τοίχους τοῦ ἐν λόγῳ ναοῦ μέ λίθους, τά δέ ἀναγκαῖα ἀγκωνάρια μέ ἄσβεστον καί ἄμμον, νά μεταχειρισθῶσιν ξυλείαν καλῆς ποιότητος καί τήν ἐργασίαν νά κάμωσιν ἐν γένει μετά τῆς ἀπαιτουμένης στερεότητος καί ἀκριβείας. 4) Οἱ αὐτοί, ὡς εἴρηται, τέκτονες ὀφείλουσι νά κατασκευάσωσι μεσότοιχον ὡς τόν γυναικωνίτην, καίτοι ἢ ἐν Λασποχωρίῳ Ἐκκλησία «Ἅγιος Ἀθανάσιος» δέν ἔχει τοιοῦτον, νά στρώσωσι δέ τήν ἐκκλησίαν διά πλακός ἐγχωρίας. 5) Τέμπλον τῆς άνεγερθησομένης ἐκκλησίας θέλει εἶσθαι τό παλαιόν ἦτοι τό τῆς ἤδη άνεγειρομένης, ἄν δέ τοῦτο δέν ἐπαρκέσῃ, ὀφείλουσι οἱ ῥηθέντες τέκτονες νά ἐπαυξήσωσι τοῦτο μόνον, χωρίς νά κατασκευάσωσι τά σκαλισματα, ἅτινα ἔχει τό παλαιόν. 6) Ὁ Παππαθεοχάρης Ζήσης ὀφείλει καί ὑπόσχεται νά παράσῃ τοῖς ῥηθεῖσιν ἐργολάβοις τέκτοσι διά τήν κατασκευήν τῆς ἐν λόγῳ ἐκκλησίας, ξύλα, σίδερα διά τά παράθυρα, καρφοβελόνας, σανίδας ἀπέλας, κεράμους, ὑάλους (τζάμια), πλάκας Μαλτέζικας διά τό πεζούλιον ἔξωθεν τῆς Βημοθύρας καί ἄμμον διά τό ἐσωτερικόν σοφάτισμα τῆς ἐκκλησίας, πάντα δέ τά λοιπά χρειώδη πρὸς τήν οἰκοδομήν ἦτοι χωρίς ἄμμον καί λίθους ὀφείλουσι νά προμηθευθῶσιν ἐξ ἰδίων οἱ ῥηθέντες τέκτονες καί τὰς μεγάλας πέτρας τῶν θυρῶν καί παραθύρων ὀφείλει νά μεταφέρῃ ὁ Παππαθεοχάρης Ζήσης βοηθούμενος ὑπὸ τῶν ἐργολάβων τεκτόνων. 7) Ὁ αὐτός ἐργοδότης Παππαθεοχάρης Ζήσης ὀφείλει καί ὑπόσχεται νά χορηγῇ εἰς τοὺς ῥηθέντας τέκτονας τήν τροφήν αὐτῶν κατά τε τὰς ἐργασίμους ἡμέρας καί ἐορτάς ἦτοι ἀνά ἡμισείαν ὀκάν ἀραβοσίτου καί ἡμισείαν ὀκάν σίτου εἰς ἕκαστον αὐτῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὡς καί τό φαγητόν καί οἰνόπνευμα (τσίπουρον) διά τοὺς μαστόρους. 8) Ὁ ἐργοδότης Παππαθεοχάρης Ζήσης ὀφείλει καί ὑπόσχεται νά πληρώσῃ τοῖς ἐργολάβοις Ἀθανάσιῳ Δημ. Νίκου καί Ζήσῃ Κυριάκῳ, ὡς μισθόν διά τό κατασκευασθῆσομένον ἔργον, ἦτοι τήν άνέγερσιν τῆς περὶ ἧς πρόκειται ἐκκλησίας ἢ «Γέννησις τῆς Θεοτόκου», λίρας χρυσᾶς ὀθωμανικᾶς ἑκατόν τεσσαράκοντα, ἀριθ. 140, ὑπολογισθείσης τῇ αἰτήσῃ τῶν συμβαλλομένων εἰς δραχμᾶς τρεῖς χιλιάδας ἑπτακοσίας ὀγδοήκοντα, ἀριθ. 3.780, πληρωτέας εἰς τρεῖς ἴσας δόσεις, τήν μέν πρώτην προκαταβολικῶς, τήν δευτέραν τήν δεκάτην πέμπτην (15) Ἰανουαρίου ἐπιόντος ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ ἐνάτου 1889, καί τήν τρίτην καί τελευταίαν εἰς τό τέλος Ἀπριλίου ἐπιόντος ἔτους, 1889 ὀγδοηκοστοῦ ἐνάτου, ὅτε δέον νά παραδοθῇ τετελειωμένον τό ἔργον, ἦτοι κατασκευασμένη ἡ ἐκκλησία.

Ἐνταῦθα διασαφήνισαν οἱ συμβαλλόμενοι ὅτι ἐκ τῶν ἑκατόν τεσσαράκοντα λίρῶν, ὡς ἄνωτέρῳ, μόνον αἱ ἑκατόν θέλουσι πληρωθῇ τοῖς ἐργοδόταις εἰς τρεῖς ἴσας δόσεις, κατά τὰς ὡς ἄνωτέρῳ ἐποχάς, αἱ δέ λοιπαὶ τεσσαράκοντα (40) λίραι θέλουσι πληρωθῇ αὐτοῖς εἰς τό τέλος Ἰουλίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ ἐνάτου ἔτους

3. Πήχης μονάδα μήκους ἴση με 0,75 μ.

4. Λασποχώρι· το σημερινό Ομόλιο της Λάρισας.

1889. Ταῦτα συνομολογησάντων καί συμπαραδεξαμένων τῶν συμβαλλομένων συνετάγη εἰς βεβαίωσιν τό παρόν, ὅπερ ἀναγνωσθέν εὐκρινῶς καί ἐντόνως εἰς ἐπήκοον πάντων καί βεβαιωθέν παρ' αὐτῶν ὑπογράφεται, πλήν τοῦ συμβαλλομένου Ἀθανασίου Δημ. Νίκου, ὁμολογήσαντος ἄγνοιαν γραμμάτων.

Οἱ μάρτυρες

Ν. Βαλάσης

Δημήτριος Ψαλτήρας

Οἱ συμβαλλόμενοι
Παπαθεοχάρης Ζήση
Κυριάκος Ζήση

Ὁ Συμβολαιογραφῶν Εἰρηνοδίκης Ὀλύμπου
Σ. Σιλβεστρίδης

Εικ. 3. Στιγμιότυπο ἀπό το πανηγύρι τῆς Αἰγάνης μπροστά στον ναό τῆς Παναγίας (8.9.1963). Αριστερά διακρίνεται ὁ μητροπολίτης τῆς Λάρισας Ιάκωβος Σχίζας.